

ти су остали напољу. На једним вратима људи са торбицама чекају да неко буде отпуштен или да умре, а на другим вратима стоје људи са упутима за друге болести, заказаним прегледима или операцијама. Не схватају да је стављен кључ у браву и да нема више ни операција, мамографија или помоћи уколико ти се одузело пола тела и налазиш се у стању шлога у најави. Пацијенти који стижу на ковид одељење долазе касно и у запуштеном стању јер нису могли да чекају у редовима, јер су чекали па нису издржали и вратили су се кући или су се лечили код приватника. Умрла нам је жена од 36 година и тада сам први пут видела анестезиолога који плаче, а сузе и зној му се сливају испод скафандера. Знате ли шта значи када анестезиолог плаче? Сломио се, свима ће нам када ово прође требати психотерапија јер нико ту количину људског јада не може да носи. И народ и ми смо потпуно пуштени низ воду. Можемо да се боримо против болести, можемо да се боримо и против народа који не разуме, али не можемо да се боримо против власти која директно ради на томе да поцркамо и ми и пацијенти. Здравство функционише само на основу нашег ентузијазма, али смо ипак стигли од аплауза до линча.“

Биће да ипак има више него довољно тих који лагодно могу да носе ту количину људског јада, од антиваксера до премијерке. Једни су бројно бирачко тело, други су моћ, а у таквом распореду снага не би требало да нас изненађује најави др Панића: „Не само да смо жртвовани, већ нам је и преко тога урађено све лоше што је могло да се уради. Након овог грађани Србије сигурно могу да очекују да више неће бити здравствених радника јер нећемо отићи један по један - верујем да ће нас аутобуси возити преко границе када се ово заврши.“

За то, нажалост, премијерка неће одговарати. Али, када већ тако самозадовољно истиче да је одговорност за нечињење њена, а да по важећим законима грађани Србије имају право на заштиту психичког и физичког здравља, време је да се умеша нешто што можда имамо а можда и не - суд.

САНДРА ПЕТРУШИЋ

ТРИ ЗАХТЕВА ПОСЛЕ ТРИ ГОДИНЕ

Венецијанска комисија о хитним и битним питањима

У мишљењу Венецијанске комисије изнето је да веома забрињава то што су власти изменама овог закона приступиле тек када се приближио референдум о изменама Устава, што измене нису усвојене широким консензусом, и уз јавне консултације са свим релевантним актерима

Пише:
Катарина
Голубовић

Венецијанска комисија се у последње две недеље учестало помињала у медијама. Док су се од највиших функционера чуле изјаве да Венецијанска комисија упућује похвале Србији, „дежурни критичари“ из невладиног сектора су наводили да је преурађено говорити о похвалама, као и да је Венецијанска комисија упутила оштре критике Србији.

О чему се заправо ради?

Пун назив Венецијанске комисије - Европска комисија за демократију путем права - говори и о домену њеног деловања. Улога овог експертског саветодавног тела Савета Европе је да пружи правне савете државама, како би њихови законодавни и институционални оквири испуњавали европске стандарде у области демократије, људских права и владавине права. Позитивна мишљења на нацрте и већ важеће прописе Венецијанске комисије постају главни показатељ Савету Европе, али и ЕУ, да ће баш ти прописи, у примени, обезбедити основе за функционисање демократије, заштиту људских права и владавину права.

Венецијанска комисија ових дана се ужурбано бави Србијом, што по основу

два различита захтева Србије, што на одвојени захтев Савета Европе. Три године је Србија била „ван радара“ јер је стагнирао рад на Уставу, али и законима који уређују политичке слободе. Критика Европске уније о одсуству напретка Србије на пољу владавине права и основних права (преговарачко Поглавље 23), која се већ две године заоштрава, уродила је плодом: Влада је почетком ове године прокламовала напредак у области владавине права као приоритет. И не само то. У званичан план „нове“ Владе за 2021. годину су унесени потребни кораци да би се овај приоритет испунио, уз оне који су већ били предвиђени ажурираним Акционим планом за Поглавље 23. Тако се, због промене Устава, на ужурбаној политичкој агенди нашла измена Закона о референдуму и народној иницијативи.

Почетком јула ове године, када се грађанство упутило на летовања након годину дана уздржавања због пандемије, Министарство за државну управу и локалну самоуправу је објавило нацрт овог, за грађане и демократију Србије, важног закона, а јавност је позвана да у року од 20 дана достави писане коментаре на понуђена решења. Оног дана када је завршена „јавна расправа“, без разматрања коментара, почетком августа ове године, упућен је први захтев Венецијанској комисији за давањем хитног мишљења о Нацрту закона о референдуму и народној иницијативи. Министарство је захтев поднело уз назнаку да је хитно поступање потребно због плана да се закон усвоји већ у ок-

Комисија је истакла да тела која спроводе референдум (изборне комисије на свим нивоима) морају да буду независна, да не смеју да зависе од политичке већине, те да у њихов састав треба укључити представнике правосуђа и независне експерте

тобру, како би се хитно, према новим правилима, одржао референдум о промени Устава.

Интересантно је напоменути да је рок за измену овог закона истекао пре 13 година. Наиме, поступак за спровођење уставног референдума разликује се у важећем Уставу и важећем закону (који је тековина деведесетих), па га је потребно изменити. Како 15 година, колико је прошло од последњег одржаног обавезног уставног референдума, није било помисли да ће се народ о било чему питати, то се никоме није журило да поступи по Уставном закону из 2006. године, који је наметао обавезу усклађивања закона са Уставом. То не значи да на овом пољу није ништа рађено. Давне 2010. године, Венецијанска комисија је дала позитивно мишљење на упућени Нацрт закона тадашњег министарства. Овај Нацрт остао је заборављен у фиоци Владе, баш као што је у скупштинским фиокама заборављена грађанска иницијатива за измену Закона о слободном приступу информацијама, које по овом важећем поступку подразумевала подршку кроз више од 30.000 потписа, прикупљених за седам дана. Референдум се у наративу политичара, до сада, помињао у вези са два питања, пре свега ради умањења одговорности за одлуке и поступке: једно питање је судбина Косова, а друго је судбина пословања Рио Тинта.

Садашња власт понудила је нова решења за учешће грађана у доношењу одлука, на које су „дежурне“ НВО оштро реаговале дајући им етикету „ограничавајући недемократских решења“. Иако њихове примедбе није чуло надлежно министарство, у потпуности их је уважила Венецијанска комисија која је донела и објавила хитно мишљење 24. септембра.

У мишљењу је изнето да веома забрињава то што су власти изменама овог закона приступиле тек када се приближио референдум о изменама Устава, што измене нису усвојене ши-

роким консензусом, и уз јавне консултације са свим релевантним актерима. Од Србије се тражи да рокове који регулишу референдум постави тако да би се оставило довољно времена за јавну дебату, да ограничи изборне комисије да доносе посебна правила у одређеним ситуацијама, укључујући пандемију, да предвиди да текст који је одбијен на референдуму не може бити усвојен касније у другој процедури без новог референдума. Комисија је истакла да тела која спроводе референдум (изборне комисије на свим нивоима) морају да буду независна, да не смеју да зависе од политичке већине, те да у њихов састав треба укључити представнике правосуђа и независне експерте. Садржину референдумског питања, уместо Народне скупштине, треба да утврди (Републичка) изборна комисија или неко непристрасно тело, које би било задужено за правовремено и истинито обавештавање грађана о различитим ставовима поводом референдумског питања. Најоштрије је критикован рок од осам дана за обавештавање грађана. Утврђено је да се правила о изворима финансирања изборне кампање не могу просто преликати на референдумску кампању, па да нпр. синдикати, верске заједнице, удружења могу имати легитиман интерес да финансирају кампању у вези са неким референдумским питањима. Коначно, Комисија је оштро критиковала то што се обавеза плаћања такси покретача иницијатива изједначава са обавезом политичких странака, и изнела став да за оверу потписа не треба тражити никакву накнаду, или би та накнада требало да буде врло мала.

Истог дана када је објављено хитно (негативно) мишљење Венецијанске комисије о српском Нацрту закона о референдуму и народној иницијативи, скупштински надлежни одбор утврдио је текст уставних амандмана и уставног закона, који треба да дају основе и га-

ранције за независност српског правосуђа, и упутио ВК захтев за мишљење. Овај текст настао је као резултат рада радне групе, на чијем је челу био српски члан Венецијанске комисије, а у саставу изабрани представници релевантних струковних удружења судија и тужилаца и више стручњака упоредног права. Радна група имала је консултације са Венецијанском комисијом и током рада, који је започет у јуну, па не чуди што је Комисија, за мање од недељу дана од пријема захтева, одржала консултације о тексту, иза затворених врата, са Владом, Народном скупштином, струком и НВО.

Председница Владе и председник Скупштине саопштили су да је Србија похваљена. Суштински, текст радне групе даје повода за похвалу у односу на текст који је претходно процењиван 2018. године, али и за критику. Преурањено је коментарисати мишљење које ВК није израдила, нити објавила, док се са друге стране Влада не обазире на негативно мишљење поводом Нацрта закона о референдуму.

И на крају, не треба заборавити да је ВК позвана да оцени стање демократије у Србији на захтев Парламентарне скупштине Савета Европе због изазова за демократију након избора из јуна 2020. године. Тек када Венецијанска комисија да мишљење по овом захтеву, моћи ћемо да дамо укупну оцену и процену да ли Србија остварује суштински напредак у области владавине права, који је тек први од услова промена Устава како би се правосуђе отргло од политичког утицаја. Дobar текст Устава не значи промену у дискурсу власти, и једино може, како је напред речено, бити једна од основа за независност правосуђа, као темеља демократског друштва, које се ипак успоставља на слободним изборима.

АУТОРКА ЈЕ ПРЕДСЕДНИЦА КОМИТЕТА ПРАВНИКА ЗА ЉУДСКА ПРАВА